

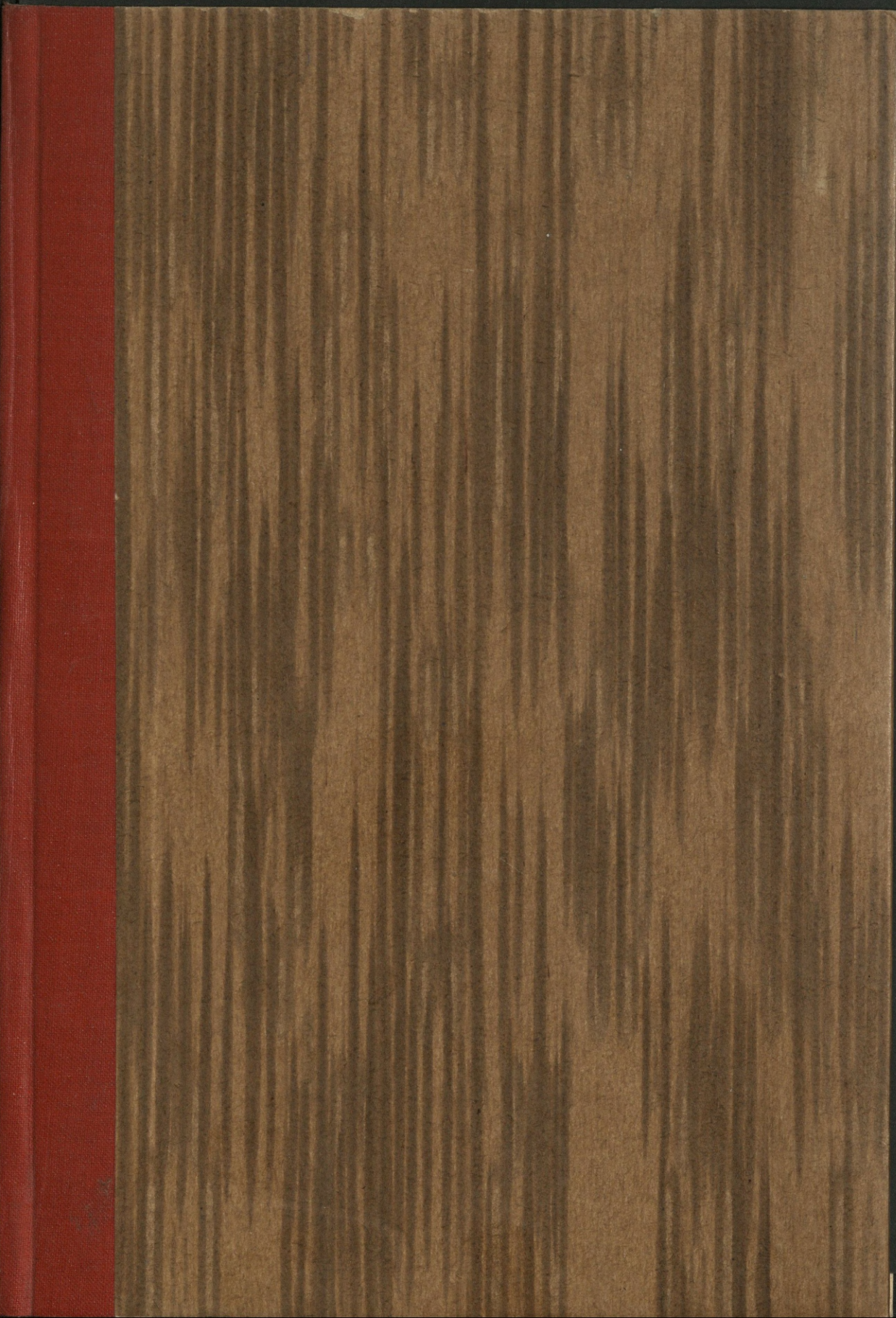
Part Code
ST1316

Grey Scale #13

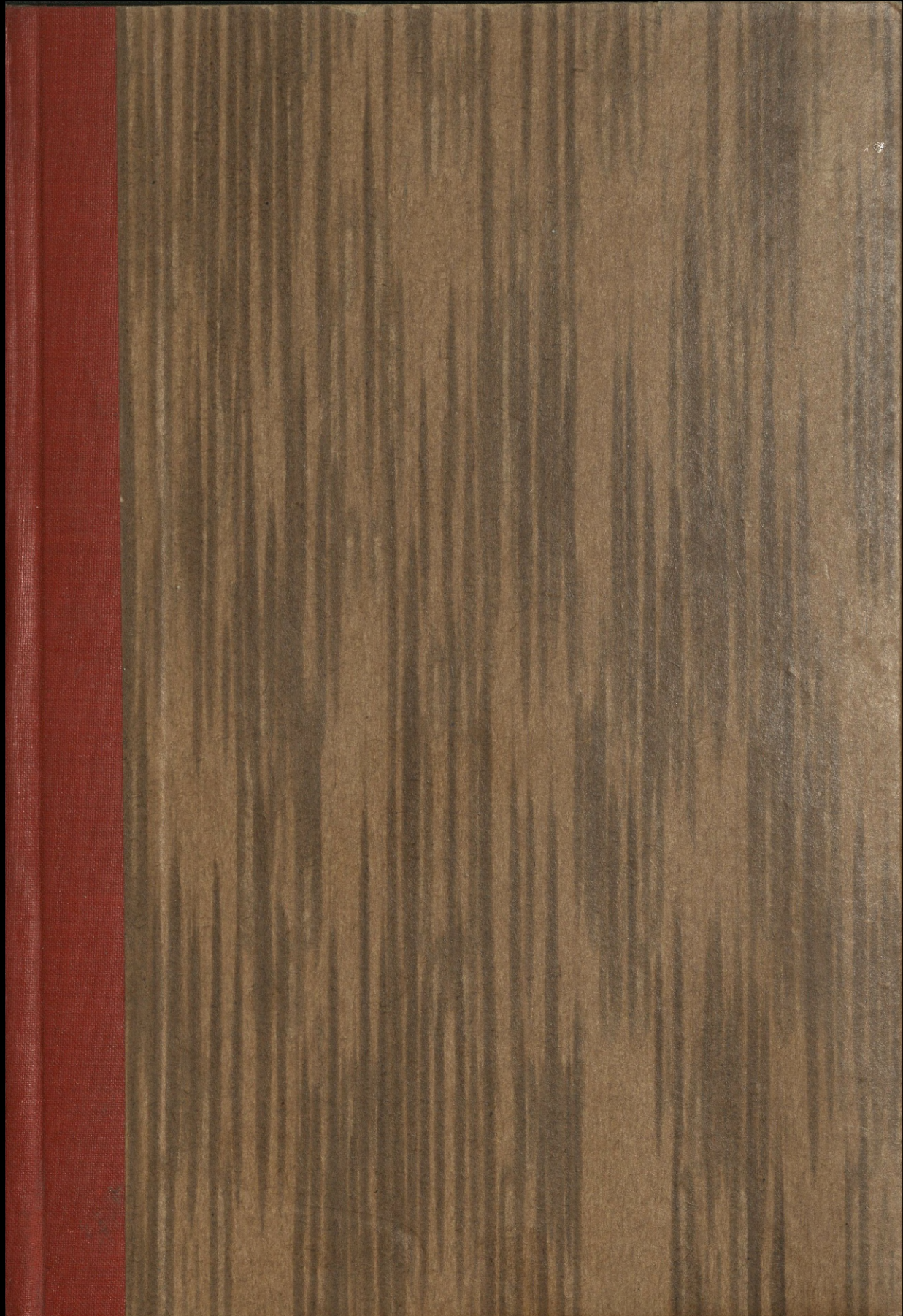
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

Inches
Centimetres
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

Colour Chart #13

31520 | 2
78

ALEXANDER KRAUSHAR

Nowe źródło do dziejów Warszawy

COLLECTANEA WALEREGO PRZYBOROWSKIEGO

W częstszych ongi wycieczkach zagranicę, przy zwiedzaniu miast rozmaitych i ich ciekawości, w asystencji zawodowych przewodników, niejednokrotnie budził się w nas żal, połączony z uczuciem wstydu, iż cudzoziemcy, przybywający do Warszawy, stolicy potężnego ongi i kulturalnego kraju, nie znajdują w niej, oprócz charakterystycznych zabytków architektury, utrwalonych w świątyniach, pałacach i gmachach publicznych, oprócz malowniczych zaułków dzielnicy staromiejskiej i pięknego wybrzeża Wisły, wybitniejszych pamiątek historycznej doniosłości, któreby świadczyły o artystycznym smaku i o kulcie sztuk plastycznych zagasyłych pokoleń naszego grodu.

Tego rodzaju niepochlebne przekonanie o niższości naszej pod względem pamiątkowych zasobów swojskich, w stosunku do sąsiednich narodów, przekonanie, żywione nie tylko przez cudzoziemców, zwiedzających Warszawę, lecz nawet przez nas samych—dałoby się w znacznej złagodzić mierze, gdyby raz wreszcie zdobyto się na energję i wytrwałość w przeprowadzeniu umiejętnej inwentaryzacji zabytków, jakie kryją się w dostępnych dla każdego wnętrzach świątyń warszawskich i po gmachach publicznych, świadkach utraconej ongi udzielnosci kraju.

Pamiętam dobrze niezbyt odległe od nas czasy, gdy z chwilą utworzenia Towarzystwa opieki nad zabytkami przeszłości, grono kilku jego członków postanowiło przystąpić do takiej inwentaryzacji i, ułożywszy szczegółowy kwestjonarjusz, rozpoczęło energiczne zrazu działanie od przeglądu pamiątek historycznych Świętojańskiej katedry, która, nawiasowo mówiąc, takiej inwentaryzacji, mniej, aniżeli inne świątynie warszawskie, wymagała, gdyż istnieją już pod tym względem prace dawniejsze, czyniące zadosyć wymaganiom nauki i ciekawości amatorów historycznej starzyny.

Lecz i ta inicjatywa ludzi lepszej stosunkowo woli, aniżeli wytrwałości, utknęła po niejakiem czasie na martwym punkcie. Skończyło się na zapisaniu

kilku arkuszy papieru, na zarejestrowaniu tego, co już było zarejestrowanem dawniej i sprawa inwentaryzacji zabytków innych świątyń poszła w zapomnienie.

Podjęli ją w ostatnich czasach znawcy i miłośnicy przeszłości, idący luzem i im to zawdzięczamy, jeżeli nie systematyczny obraz wszystkich pamiątek historycznych, przechowywanych po świątyniach i gmachach publicznych warszawskich, to przynajmniej posunięcie się krokiem naprzód do tego celu, jaki wytknął był przed laty dobrze zasłużony w tej dziedzinie autor *Wiadomości historycznych o sztukach pięknych w dawnej Polsce* (Warszawa, 1847, w dwóch tomach).

Jeżeli robota w kierunku przypomnienia ogółowi zabytków ocalonych z przeszłości, a zasługujących na bliższe poznanie, nie ustanie na nowo, to, być może, doczekamy się pożądanej chwili, iż nie tylko cudzoziemcom będziemy mogli okazać, iż pod względem zasobów pamiątkowych w Warszawie nie stoimy niżej od innych narodów, lecz że, mimo grabieży systematycznych, dokonywanych przez upadły rząd caratu na dobytku naszym, pozostało nam jeszcze wiele zabytków cennych, interesujących miłośników nauki i sztuk plastycznych.

Pragnąłbym w niniejszym pobieżnym zarysie wymienić niektóre ciekawsze zabytki pamiątkowe, znajdujące się zarówno w obrębie miasta, jakoteż w murach dawnych świątyń warszawskich.

Pomocą w tej mierze będzie niezmiernie interesujący zbiór, pozostawiony w spuściznie przez gorącego miłośnika *Varsoviensiów* ś. p. Walerego Przyborowskiego, autora *Dwóch lat i Dziejów roku 1863*.

Wartość dzieł historycznych Walerego Przyborowskiego dotąd jeszcze należy ocenić, nie została. Można im oddać tę sprawiedliwość zasłużoną, że, jako całokształt dziejów ostatniego naszego powstania i uprzedzających je wypadków w dwuleciu 1861—1862, stanowią jak dotąd cenny materiał pod względem bogactwa nagromadzonych w nich źródeł, które umożliwią przyszłym historykom odtworzenie obrazu minionej burzliwej epoki.

Ujemną wszakże stroną dzieł historycznych ś. p. Przyborowskiego była i pozostanie pewna, właściwa owemu autorowi, chwiejność opinii o ludziach i wypadkach, których był świadkiem, chwiejność, która się uwydatniła i w życiu samem owego pracownika i wpłynęła na niekorzystny sąd ogółu o jego przekonaniach politycznych. Wiadomo, że po upadku powstania był Przyborowski przez czas niejaki redaktorem reakcyjnego czasopisma *Chwila*, w którym zajął stanowisko nieprzyjazne względem ruchu narodowego ostatniego, potępiając w czambuł jego prowodyrów i nawołując do poddania się losowi. Był to ze strony Przyborowskiego krok nierozważny, spowodowany klęską ogólną, dla której szukał ratunku w wyrzeczeniu się wszelkich marzeń o niepodległości. Otrząsnął się jednak wkrótce z chwilowej apatii duchowej i zabrawszy się do pracy systematycznej, postanowił powrócić na drogę właściwą zadaniu historyka polskiego i dać ogółowi obraz wypadków, których był nie tylko świadkiem, lecz i czynnikiem wpływowym. W ciszy swej pracowni zbudował w ciągu lat kilku dzieło okazałe, jak dotąd w dziedzinie historii Polski nowoczesnej jedyne, a, mimo widocznych

braków, dla każdego pragnącego obeznać się z ruchem wyzwoleniczym czasów styczniowych, — niezbędne.

To jednak, co pozostanie nazawsze zasługą ś. p. Walerego Przyborowskiego, a co szerszemu ogółowi dotychczas nie jest znanem, to nagromadzenie przezeń w kilkudziesięciu tomach wszelkich notat i rycin, odnoszących się do dziejów kultury nowoczesnej Warszawy, jej zabytków historycznych i artystycznych, przechowanych bądź w świątyniach, gmachach publicznych, lub też na terytorjum miasta. Z umiłowaniem gorliwego zbieracza gromadził Przyborowski owe notatki, porozrzucane po czasopismach ilustrowanych, kalendarzach i dziełach zbiorowych, wycinając je i nalepiając na karty książek z własnymi objaśnieniami i dopiskami. W taki sposób utworzyła się bogata kolekcja notat źródłowych w trzydziestu kilku oprawnych tomach, jako materiał nieocenionej doniosłości dla wszystkich przyszłych monografistów Warszawy. Jako życzliwy Przyborowskiemu, będąc z nim w wieloletnich stosunkach i dostarczając mu w razach potrzeby materiałów źródłowych do historii roku 1863, miałem sposobność obeznać się bliżej z zawartością jego Collectaneów warszawskich i, mniemam, że nie będzie to bez korzyści dla nauki, jeżeli w niniejszym zarysie podam ich ważniejsze szczegóły.

Na szczęście, zbiór pomieniony po śmierci Przyborowskiego przeszedł w posiadanie gorliwego znawcy i zbieracza rzeczy polskich, obywatela tutejszego P. Wittke-Jeżewskiego i w ten sposób tak cenne collectanea nie uległy rozproszeniu.

Z pomiędzy działów rozmaitych, na jakie ś. p. Przyborowski umiejętnie wszelkie notatki swoje i wycinki podzielił, przytaczam tutaj ich nagłówki, co zaś do działu zabytków sztuki i starożytności z podaniem odnośnych tomów i stron, gdzie się takowe znajdują. Na zawartość Collectaneów złożyły się:

Historja ogólna. Opisy Warszawy. Obszar. Nazwa. Herb. Mury warowne. Najwyższy punkt. Mieszczañstwo. Godła, gmerki mieszczañskie. Magistrat. Cudzoziemcy. Dysydenci. Podział miasta. Egzekucje. Lasy. Podziemia. Pogrzeb pięciu poległych. Elekcja królów. Wykopaliska. Okopy. Królowie polscy w Warszawie. Długowieczność. Finanse. Pożyczka 30 milionów. Życie uliczne. Oświecenie. Łaźnie. Bruki. Drukarnie. Księgarnie. Budownictwo warszawskie. Klucze Warszawy. Poczta. Apteki. Ceny gruntów i domów. Numeracja. Rogatki. Czystość. Obozy. Widowiska. Taryfy. Sale do tańca: Srebrna, Pod trzema murzynami, Arkadja, Fiedlera, Waliców. Rządy Paskiewicza. Szach perski. Obyczaje. Zabawy. Wysockość wież. Szlichtady. Sobótki. Klepsydry. Literaci warszawscy. Kapele. Kataryniarze. Szewc poeta. Cukiernie. Instytucje dobroczynne i naukowe. Jurydyki. Katastrofy. Koleje i kolejki. Kościoły. Mosty. Nazwy miejscowości i domów. Ogrody. Parki. Skwery. Okolice. Pałace. Koszary. Place publiczne. Pomniki. Tablice. Figury. Rzeki i strumienie. Szpitale. Targowiska. Teatry. Towarzystwa społeczne, sportowe i artystyczne. Typy: Kataryniarz, Kiełbaśnik, Kominiarczyk, Pantoflarz, Latarnik, Szczotkarz, Nosiwoda, Kobziarz. Ulice. Widoki. Podania. Więzienia. Wybitne osobistości. Patrycjał. Prezydenci. Bractwa religijne. Cechy i zgromadzenia rzemieślnicze. Cerkwie. Cmentarze. Cytadela i forty. Domy i budynki pamiątkowe (wyliczono paręset).

Pomiędzy wycinkami Collectaneów Przyborowskiego znajduje się pokaźna ilość artykułów moich, drukowanych różnoczasowo w czasopismach tutejszych ilustrowanych, przedrukowanych, lub też przedrukować się mających w wydawnictwach moich oddzielnych, lub zbiorowych. Znalazłem, między innymi, artykuły, które mi już prawie że wyszły z pamięci. Wszystko to należycie Przyborowski utrwalił, tak, że podziwiać należy skrętność jego, z jaką wszelkie okruchy notat i rycin zbierał, ku pożytkowi przyszłych monografistów Warszawy.

Szczególniej interesującym jest dział Collectaneów zatytułowany *Zabytki sztuki i starożytności*. Ze względu na ważność tego działu, podaję tu obok tytułów i numer książki, oraz liczbę stronicy, gdzie się znajdują:

- Altana w ogrodzie Saskim (XXII, 21. IV, 148).
- Altana w pałacu arcybiskupim (XXII, 10).
- Ambona w kościele Św. Krzyża (II, 189. III, 8. VIII, 38)
- Ampułki z XVI wieku (IV, 112).
- Antependjum w kościele Św. Jana (I, 71. II, 144).
- Brama w kościele Czerniakowskim (VI, 159).
- Brama od ulicy Karowej (IX, 148. X, 170. XVI, 159. XXI, 12).
- Brama triumfalna na placu Trzech Krzyży (XXII, 223, 236. I, 169).
- Brama klasztorna u Sakramentek (XXIV, 278. XXXI, 168. XXXV, 182).
- Cymborjum w kościele Piotra i Pawła (I, 56).
- Chrzcielnica tamże (IV, 238).
- Chorągiew w kościele Dominikanów (VI, 203. VIII, 68).
- Chorągiew Bractwa Różańcowego tamże (XXIII, 220).
- Chorągiewki jezuickie (XXVIII, 188).
- Dawne zabytki (XXVIII, 269. XXIX, 79).
- Drzwi zakrystji u Bernardynów (XXVII, 18).
- Dzwonek spiżowy Baryczki (XXVII, 8).
- Dawne okucia (I, 93, 96, 160. XXIV, 58. XXVII, 187. XXXI, 168).
- Dawne tablice z nazwami ulic (XXVII, 272).
- Galerja obrazów w Łazienkach (VII, 103. XXVIII, 141).
- Głowa murzyna na Starem Mieście (XIV, 132).
- Kielich srebrny w kościele Św. Anny (I, 58. III, 106. VI, 138).
- Kropielnica w kościele Św. Anny (I, 76).
- Kielich w kościele ŚŚ. Piotra i Pawła (VI, 209).
- Krata w kościele Św. Krzyża (V, 49, 141).
- Krzesełko koronacyjne Stanisława Augusta u Św. Jana (V, 273).
- Konew tkaczy (VIII, 25).
- Kompas w ogrodzie Saskim (IX, 101, 102. XXII, 211. I, 85).
- Krzyż procesjonalny u ŚŚ. Piotra i Pawła (XVII, 1).
- Katafalk Jana III u Kapucynów (XXI, 207. XXXII, 163).
- Laska Karola Woydy w Ratuszu (XII, 297).
- Lwy z przed Mennicy (XXIV, 204. XXV, 219).
- Meble w Zamku i w Łazienkach (VIII, 8, 9).
- Medal Cyprjana Godebskiego (XII, 283).
- Miecze katowskie w Ratuszu (XI, 196).
- Monstrancja w kościele Św. Jana (VII, 68).
- Monstrancja u PP. Sakramentek (XX, 283).
- Monstrancja u WW. Świętych (III, 237).
- Nagrobek Baryczkówien (XX, 298. XXI, 8. XXXV, 187).
- Obraz Opieki N. M. Panny u Św. Jana (II, 125, 143. IV, 3. IX, 82, 112).

- Obraz Niepokalanego Poczęcia w kościele Królikarni (III, 23).
 Obraz w kruchcie Bernardynów (IV, 171).
 Obraz Trevisaniego u WW. Świętych (V, 29. I, 99).
 Obraz Św. Cecylii u Bernardynów (VI, 120, 141).
 Obraz w Auli b. Szkoły Głównej (VII, 154. IX, 110).
 Obraz Smuglewicza u Bazylianów (VII, 241).
 Obraz Wincentego Kadłubka w Belwederze (VIII, 269).
 Obraz Smuglewicza u Karmelitów na Krak. Przedm. (X, 293).
 Obraz Matki B. Bolesnej u Augustynów (XIV, 126. XXIV, 218. XXV, 82, 85, 93, 95).
 Obraz Siemiradzkiego w Bibliotece Uniwer. (XVI, 95. XVIII, 43. XXVII, 221).
 Bitwa pod Grunwaldem Matejki (XVII, 273).
 Obraz w kościele na Powązkach (XXIII, 127).
 Obraz Matki Boskiej u Dominikanów (XXVII, 223).
 Obraz Samarytanina u Bonifratrów (XXIX, 8).
 Ornat w kościele Sakramentek (XXII, 7).
 Opatrzność na domu № 109 Piwna (XIV, 284).
 Puszka srebrna u Reformatów (I, 60, IV, 237).
 Pan Jezus Stary u Św. Jana (II, 197. V, 79. VI, 222. XXI, 71. XXXI, 159. XXXII, 62. XXXV, 82).
 Płaskorzeźba w kościele Piotra i Pawła (XVIII, 30).
 Chrzest Chrystusa u Św. Jana (IV, 19).
 Portrety Ks. Mazowieckich w Ratuszu (III, 173. XXIII, 208, 209).
 Portret St. Konarskiego (IX, 250. XI, 281).
 Portret ks. Krupińskiego (IX, 256).
 Portrety w Sali Ratuszowej (X, 123, 298. XIII, 181. XXVI, 283. I, 153, XXXVI, 112).
 Portret w Szpitalu Dzieciątka Jezus (X, 130. XIV, 220. XVI, 207, 267).
 Portrety biskupów w gmachu Seminarjum (XVII, 168).
 Portret Aleksandra Sobieskiego w Wilanowie (XXI, 13).
 Portret Kopernika, Jana III i Marji Kazimiery w Bibl. Krasieńskich (XXIII, 220).
 Portret Czarnieckiego w Wilanowie (XXIII, 220).
 Portret Skargi u Św. Łazarza (XXIII, 253).
 Portret mozaikowy prymasa Poniatowskiego u Św. Jana (XXIV, 131).
 Portrety Sobieskich w Wilanowie (XXIV, 280).
 Portret Jana III w Zamku (XXVIII, 141).
 Plafon w domu Techników (XXIII, 110).
 Plafon w Ratuszu (XXIX, 84).
 Plafon w Towarzystwie Kredytowem miejskiem (XIV, 223. XXIII, 55).
 Pamiątki po Żólkiewskim w Wilanowie (VIII, 290).
 Puchar srebrny prezydenta Lupia (XII, 76).
 Puszka do komunikantów u Reformatów (XX, 282).
 Paw na domu № 121 Piekarska (XIV, 226).
 Posąg gladiatora w Towarzystwie Zachęty (XIV, 290. XXV, 1).
 Płaskorzeźba na domu Karpińskiego (XXI, 149).
 Płyty grobowe u Dominikanów (IV, 12. XXVII, 22).
 Pamiątki w kościele Pijarów (XXVII, 222).
 Relikwiarz w kościele Pijarów (VII, 68).
 Rzeźba Canovy w Łazienkach (X, 200).
 Rzeźba na gmachu Giełdy (XXVIII, 80, 81).
 Rzeźba na pałacu Rzeczypospolitej (XXVIII, 241, 242).
 Rzeźba na pałacu Kazimierzowskim (XXVIII, 243).
 Ruiny dawnej bramy w Wilanowie (XXIX, 40).
 Starożytne oddzwia na Rynku Starego Miasta (II, 48).

- Ślusarstwo artystyczne (II, 60. VI, 36).
 Sztuka i nowe budowle (VI, 23).
 Stacje u Reformatów (VII, 87).
 Sztuka złotnicza ongi (I, 60).
 Stare rzeźby w Warszawie (XXXV, 293).
 Świeczniki stare u Piotra i Pawła (XI, 138).
 Szkatułka srebrna w Ratuszu (XIII, 6).
 Sala posiedzeń Towarzystwa przyjaciół nauk (XX, 220).
 Świeczniki u Dominikanów (XXIV, 64).
 Skarbonka u Paulinów (XXIX, 81).
 Serce ks. Konarskiego (XXII, 59).
 Trzy rzeźby w kościele Św. Marcina (I, 170. IV, 89. XXV, 93, 95).
 Tablica wylewu Wisły na Rybakach (XVI, 43).
 Wywrotek na ulicy Piwnej (III, 101).
 Wzór drewnianego chleba w Ratuszu (VII, 260).
 Wiatrak przy ulicy Zgoda (VIII, 92).
 Wykusze Staromiejskie (XXVII, 158).
 Zabytki starożytne w Ratuszu (VIII, 256).
 Zabytki w kościele Św. Jana (XXIII, 305).
 Zbiór Schmidtnera (VI, 120).
 Zodjak u Fary (X, 107).
 Łóżko Stanisława Augusta (VIII, 95).
 Szafa w zakrystji u Bernardynów (XXIX, 290, 292. XXXVI, 296).
 Żłoby kamienne w koszarach straży ogniowej na Nalewkach (XXX, 5).
 Kompas Jastrzębowskiego w Łazienkach (III, 234. XXX, 87. XXXI, 259).
 Plafon w Zamku (XXX, 128).
 Obrazy Canaletta u Potockich (XXXI, 55).
 Małowidło Gersona w Towarzystwie Zachęty (XXXI, 83).
 Ostatnie zabytki (XXXI, 167).
 Popiersie Szeinkelera w Resursie Kupieckiej (IV, 145).
 Obraz w kościółku Szpitala Dzieciątka Jezus (IV, 129).
 Obraz na frontonie u Reformatów (IV, 129).
 Wniebowzięcie N. M. P. u Bernardynów (IV, 129).
 Zwiastowanie N. M. P. u Boromeusza (IV, 129).
 Obraz Hadziewicza u Karmelitów na Krakowskim Przedmieściu (IV, 139).
 Małowidła w Hotelu Europejskim (IV, 153).
 Obrazy u Dominikanów (IV, 156).
 Obrazy u Karmelitów na Krakowskim Przedmieściu (IV, 156).
 Obrazy w pałacyku Marconiego (IV, 159).
 Fresk w gmachu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (IV, 160).
 Ramię żelazne z lampą w domu № 3 Św.-Jańska (IV, 173, 174).
 Schody w podwórzu № 8 Św.-Jańska (IV, 176).
 Okręt nad furtą domu № 11 Św.-Jańska (IV, 177).
 Tablica na domu № 12 Św.-Jańska (IV, 178).
 Portret Szmula Zbitkawera (I, 58).
 Malatury w Instytucie głuchoniemych (I, 85).
 Drzwi u Dominikanów (I, 98).
 Medal na pamiątkę stulecia kościoła lutereckiego (I, 155).
 Obraz Św. Józefa u Reformatów (I, 184).
 Obraz Matki Boskiej w kaplicy szpitala Św. Ducha (I, 210).
 Napis na kościele luterańskim (I, 212).
 Portret ks. Baudoina w Szpitalu Dzieciątka Jezus (I, 229).

Termometrograf Girarda (XXXI, 234).
 Herb Królestwa Polskiego na domu № 18 Piwna (XXXI, 180, 191, 281, 284).
 Obraz Ukrzyżowania u Św. Krzyża (XXXI, 188. XXXII, 8).
 Obraz w kościele Św. Jana (XXXI, 269).
 Stary dzwonek na Bielanych (XXXI, 309).
 Zabytek budowlany w klasztorze Wizytek (XXXII, 11).
 Chorągiew bractwa Św. Franciszka i Św. Antoniego (XXXII, 30).
 Zabytki budowlane przy ul. Czerniakowskiej (XXXII, 33).
 Płaskorzeźba z XVIII w. Jana Chrzciciela u Fary (XXXII, 162).
 Zbiory Mathiasa Bersohna w Zachęcie (XXXIII, 1).
 Biurko Sobieskiego w Wilanowie (XXXIV, 16).
 Zbrojownia Ordynacji hr. Krasińskich (XXXV, 109).
 Lada krawiecka z 1776 r. (XXXV, 144).
 Drzwi kute „pod Fortuną“ (XXXV, 204).
 Baszta w b. pałacu Daniłowiczów (XXXV, 280, 288, 318).
 Rzeźby na pałacu Brühlowskim (XXXV, 293).
 Rzeźba na domu № 149 Dunaj Wązki (XXXVI, 33).
 Tablica w Falentach (XXXV, 54).
 Wypukłorzeźby w Łazienkach (XXXVI, 233, 235).
 Portret ks. Kołłątaja w Ratuszu (XXXVI, 267).
 Konfesjonał w zakrystji u Bernardynów (XXXVI, 285).

Z powyższego wykazu okazuje się, jak cenne źródło do historii sztuki w samej jedynie Warszawie mieści się w zbiorze collectaneów Przyborowskiego i jak bogaty materiał do studjów następcza się dla przyszłych historjografów naszego miasta, o ile, rzecz prosta, zbiory pomienione staną się dostępnymi, przez umieszczenie i oddanie do spożytkowania w odpowiednim miejscu.

Zależy to jedynie od dobrej woli ich obecnego właściciela, o której, sądząc z jego znawstwa, umiłowania rzeczy swojskich i wypróbowanej ofiarności obywatelskiej, wątpić trudno.

Nabywając collectanea Przyborowskiego miał niewątpliwie P. Wittke-Jeżewski na myśli nie powiększenie i tak bogatych swych zbiorów, lecz ocalenie ich przed rozproszeniem i przed zachłannością spekulantów, którzyby je ze szkodą dla nauki częściowo zbywali niepowołanym osobnikom.

Nie możemy, oczywiście, narzucać się p. Wittke-Jeżewskiemu z radami, co i jak ma z owemi zbiorami postanowić. Wolno jednak wyrazić, w sprawie ogół obchodzącej, opinię, iż im rychlej pomienione collectanea udostępnione zostaną fachowym pracownikom, tem korzyść ich naukowa stanie się niewątpliwszą.

Jakkolwiek posiadamy już instytucje i stowarzyszenia, ułatwiające możność korzystania na miejscu z materiałów źródłowych pracownikom naukowym, to jednak nie wszystkie owe instytucje nadają się do tego celu, jaki odnośnie do pomienionych collectaneów należałoby mieć na widoku. Towarzystwo Naukowe warszawskie, idąc za wzorem wszelkich innych akademij umiejętności, zamyka się w obrębie swoich murów i jedynie tylko członków swoich uważa za uprawnionych do korzystania z pracowni i zbiorów przez siebie utrzymywanych.

Biblioteki publiczno-prywatne hr. Zamojskich i hr. Krasińskich, stosując się do swoich statutów, nie są zbyt chętne dla liczniejszych frekwencyj pracownikom przygodnych.

Biblioteka publiczna Kierbedziowej nadaje się raczej jako wypożyczalnia książek, aniżeli jako pracownia naukowa dla publiczności.

Towarzystwo miłośników historii, Towarzystwo opieki nad zabytkami przeszłości i Towarzystwo krajoznawcze nie są zorganizowane dostatecznie i pod względem miejsca i należytego nadzoru nad całością użyczanych do korzystania z nich pracownikom zbiorów swoich.

Przedewszystkiem wszakże instytucje pomienione nie przedstawiają rękojmi wieczystości swego trwania, a tem samem nie mogą być uważane za siedlisko odpowiednie do przechowywania materiałów źródłowych, mających doniosłość dla obecnego i dla przyszłych pokoleń.

Jedyną, śmiem mniemać, instytucją trwałą i wieczystą jest miasto Warszawa, reprezentowane i reprezentować się mające na zawsze przez swoją *Radę miejską* i *Magistrat*.

Otóż, Rada miejska z zapoczątkowania swego prezesa d-ra Adolfa Suligowskiego przystąpiła ostatnimi czasy (1917) do urzeczywistnienia na szerokie rozmiary obmyślonego planu urządzenia Biblioteki Varsoviensiów i zgromadzenia w niej wszystkich dzieł i zbiorów, odnoszących się do dziejów stolicy Królestwa. Mniemam przeto, że collectanea Przyborowskiego mogłyby w tej właśnie Bibliotece Rady miejskiej, jako instytucji wieczystej, rozporządzającej dostatecznym nadzorem nad własnością miasta i posiadającej środki do należytego urządzenia pracowni dla ludzi nauki, poświęcających się dziejom Warszawy, znaleźć najodpowiedniejsze pomieszczenie, o ileby p. Wittke-Jeżewski zgodził się, przyjęciem na siebie obowiązku kuratora nad pomienionemi collectaneami i określeniem warunków, w jakich korzystanie z nich mogłoby być udostępnionem ogółowi pracowników, oddać takowe na własność wieczystą Radzie miejskiej miasta stołecznego Warszawy.

31520/
12